

נהמרת יצחק

בסייעתא דשמיא | חוקת תשפ"ב | גליון מס' 149

פרפראות

זאת חקת התורה, (י"ט ב').

זאת חקת התורה, פירש רש"י, וזה לשונו, לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל, לומר, מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חוקה, <<<

זאת חקת התורה – דא גזירת אורייתא.

כתב הבעל הטורים, וזה לשונו, **זאת חקת התורה**, וכו' **ולא תמותו**, וסמך ליה **חקת התורה**, דכתיב **עץ חיים היא למחזיקים בה**, ע"כ.

והיינו שדורש הסמיכות של סוף פרשת קורח לתחילת פרשת חוקת, דבסוף פרשת קורח כתיב **ולא תמותו**, וריש פרשה זו מתחלת בזאת חקת התורה, פירוש אין נוכל לזכות ל**ולא תמותו**, על ידי זה שיהיה **חקת התורה**, ומוסיף שעל התורה כתוב **עץ חיים היא למחזיקים בה**.

ובביאור דבר זה, שעל ידי פרשה זו זוכים ל**ולא ימותו**, נראה, דעיינן מה שכתב המגן אברהם הלכות תענית (אורח חיים סימן תק"פ), (הובא במשנה ברורה שם), וזה לשונו, ואיתא בכתבים שראוי לכל בר ישראל לבכות על שריפת התורה, שמכח זה נמסרה התורה לקליפות, המקום יחזירה לנו במהרה בימינו, כתב התניא, ביום הששי פרשת חקת נהגו יחידים להתענות, שבאותו היום נשרפו עשרים קרונות (ולכאורה צריך לומר כעשרים וארבעה קרונות, עיין בסמוך), מלאים ספרים בצרפת, ולא קבעו אותו בימי החודש, מפני שמתוך שאלת חלום נודע להם, שיום הפרשה גורם גזירת התורה, **זאת חקת התורה** מתרגמין דא גזירת אורייתא, ע"כ.

הנה מה שהביא מהתניא רבתי (סוף הלכות ארבע צומות), לשונו הוא ממה שכתב בספר שבלי הלקט, (וכמו שכתב שם כתוב בשבלי הלקט), ועיין בשבלי הלקט (ריש הערוגה התשיעית, סימן רס"ג) דין ארבע צומות וכו', וזה לשונו, ועל שאנו עסוקין בהלכות תענית ובענין שריפת התורה כתבנו זה לזכר על מה שאירע בימינו על רוב עונותינו אשר גרמו לנו ונשרפה תורת אלקינו, בשנת חמשת אלפים וארבע שנים לבריאת עולם, ביום ששי פרשת וזאת חקת התורה, כעשרים וארבעה קרונות מלאים ספרי תלמוד והלכות והגדות נשרפו בצרפת, כאשר שמענו לשמע אוזן, וגם מן הרבנים שהיו שם שמענו שעשו שאילת חלום לדעת אם גזירה היא מאת הבורא, והשיבו להם ודא גזירת אורייתא, ופירושו ביום ששי זאת חקת התורה היא הגזירה, ומאותו היום ואילך קבעוהו היחידים עליהם להתענות בו בכל שנה ושנה, ביום ששי של פרשת זאת חקת התורה, ולא קבעוהו לימי החודש, תהא אפרה עלינו לכפרה כעולה על מוקדה וערבה לבני יהודה כמנחתה הקריבה כהלכתה, כן תעלה אזכרתה, ויקיים האל עלינו קרא דכתיב **וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות**, ויקיים עלינו ועל כל ישראל עמו את הטובות ואת הנחמות הכתובות על ידי נביאיו לקבץ גליותינו, כאמור **ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב וגו'**, וקרא דכתיב **וגלות החל הזה לבני ישראל אשר כנענים עד צרפת וגלות ירושלים אשר בספרד ירשו את ערי הנגב**, וכן יהי רצון אמן, ע"כ לשון השבלי הלקט.

והיינו הך עובדא שתחילתו היה בשנת חמשת אלפים, שהיה אז וויכוח גדול לפני מלך צרפת בענין התלמוד, בין בעלי התוספות, רבינו יחיאל מפריס ואתו עימו השר ר' משה מקוצי, כנגד הך מומר נ.ד. שר"י¹, שהלשין

(1) ואותו נ.ד. בתחילה למד אצל רבינו יחיאל אך סרחה, וכבר בשנת ד"א תתקפ"ה נדוהו רבו על אשר פער את פיו וכו'.

לפני המלך כנגד התלמוד כאילו יש בו דברים כנגד אמונתם, ואף על פי שרבותינו הראשונים נצחו אותו², מכל מקום נגזרה הגזירה על שריפת התלמוד, שהיה אחר כארבע שנים³.

והנה מה שכתב שלא קבעוה לימי החודש, אף על גב דבדרך כלל כל המאורעות נקבעים לפי ימי החודש, ובפרט התעניות, מכל מקום לא נקבע אלא לפי פרשת השבוע, וביותר יש לציין שבאותו שנה, חמשת אלפים וארבע, חל יום ששי פרשת חוקת בתשעה בתמוז⁴, והנה כבר מצינו שתשעה בתמוז הוא יום המיועד לפרוענות, שבו הובקעה העיר בבית ראשון, וכמו שכתוב בירמיה, (נ"ב), **בחדש הרביעי בתשעה לחדש ויחזק הרעב וכו' ותבקע העיר**⁵, וכבר מצינו שיש קשר בין הובקעה העיר לשריפת התורה, כמו שאמרו חז"ל (תענית כ"ט), על תשעה באב שמגלגלין חובה ליום חייב, והנה בשבעה עשר בתמוז אירעו חמשה דברים, ומהחמישה דברים שאירעו בו, הובקעה העיר וגם שרף אפסטומוס הרשע את התורה, הרי שמישך שייכי אהדדי, ואף על פי כן כאן נקבע לפי יום השבוע, ולא לפי יום החודש, ומבואר שזה תלוי דווקא ביום זה, יום ששי לפרשת חוקת, וכמו שהודיעו מן השמים משום **זאת חקת התורה**, דא גזירת אורייתא, שהייתה גזירה על התורה רחמנא ליצילן.

והנה ענין זה ששריפת התורה מרומז בפרשה זו של שריפת הפרה אדומה, מבואר היטב לפי מה שכתב הרמח"ל דברים נוראים, (מובא באגרות הרמח"ל (אגרת פ"ו), מיום כ' סיון תצ"א), וזה לשונו, ואל אשר שאלני על ענין גזירת הספרים אשר במדינת הכומה (שבעשרים ושנים באייר תצ"א גזרו ברומי לשרוף בפומבי הספרי קודש), כבר יודע כבוד תורתו אשר אני משכתי ידי מדבר דבר בענינים האלה, אך אם כך אני לאחריים, לא אהיה כך עם כבוד תורתו כל אשר אוכל, כל שכן שאין זה דבר קטן אלא גדול מאד, ובתחלה אומר ענין זה של גזירות התורה שהיו בעוונותינו הרבים מאין יצאו, כי אין דבר בלא שרש, וסוד זה **'זאת חקת התורה'**, ותרגומו דא גזירת

(2) ועי' ספר אוצר הויכוחים.

(3) אכן רואים נפלאות ההשגחה, שדווקא אותו מלך צרפת עזר להחזרת התלמוד, שאז עלה על א"י ובא לעכו, והביא איתו רבינו יחיאל מפריס ליועץ והחזיקו, ושם בעכו פתח ר"י מפריס שוב את ישיבתו, וחזר לכתוב התלמוד, וזה ע"י שכבר בתחילה, לפני ששרפו התלמוד, לקח ס' תלמידים וכל אחד מהם למד מסכת אחרת, עד שידעו אותו היטב, (ועי' ב"מ (פ"ה:), בעובדא דר' חייא), ואז כ"א החזיר אותו מסכת, (ובענין מספר ס' מסכתות, עי' מש"כ בזה הגר"א, ועי' מש"כ בזה, ואכ"מ).

(4) דאותה שנה היה שנה ז' למחזור רס"ד, שהייתה שנה פשוטה שסימנה הכ"ז, (פ' שר"ה היה ביום ה', וחדשי מרחשוון וכסלו היו כסדרן, מרחשוון חסר וכסלו מלא, ויום ראשון של פסח חל בשבת), וא"כ ר"ח תמוז חל בימים ד' וה' לפר' קורח, (דבשנת הכ"ז, בחו"ל בהר ובחוקתי מחוברים הם), וא"כ ט' תמוז חל בער"ש פר' חוקת, בין בא"י ובין בחו"ל, (וכמו שהיה בשנת התשע"ח).

(5) ועי' תוס' ר"ה (י"ח: ד"ה זה), שהביא שהירושלמי חולק ע"ז, עיי"ש.

אוריתא, ונדע שכאן נרמז ענין זה, (והיינו שענין שריפת התורה נרמזה בפרשה זו).

(ומבאר הרמח"ל) וסוד הדבר הוא ממש ענין הפרה האדומה, שהשכינה מוסרת עצמה לשריפת הדין החזק להציל את ישראל, והיא הניתנת לטהרת טמאים שאין להם טהרה אלא היא, הם הנטמאים בטומאה היותר תקיפה, דהיינו טומאת מות, (פירוש ואם כן ראויים הם למות). שלכן אין להם תיקון אלא זה, והיא עצמה הטומאה של הגלות, בסוד **הושיבני במחשכים כמתי עולם**, (הרי שגלות היא כמיתה), ועל כן **היא העולה על מוקדה כל הלילה** כו' (רחמנא ליצלן).

(ועכשיו מבאר הרמח"ל, איך זה מכפר על ישראל), אבל צריך שיהיה התעוררות לזה למטה, ולכן בזמן שהיה בית המקדש קיים היתה אפר הפרה, וכיון שחרב הבית ואין פרה, הוצרכה התורה עצמה, בעונותינו הרבים, לימסר כך לשריפה בעבור ישראל, (פירוש דכמו ששריפת הפרה בא לכפר על בני ישראל, כן הוא בזמן הזה, שאין לנו פרה, שהתורה מוסרת עצמה כביכול להציל את בני ישראל מגזירת מיתה), מתקן גם כן גלות התורה.

(והנה ענין גלות התורה, שזה גם כן בחינת מיתה כנזכר, נראה, דהנה יש שלושה עמודים שהעולם עומד עליהם, וכמו ששינוי ריש מסכת אבות, שמעון הצדיק וכו' על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, אכן בחורבן בית המקדש הפסדנו שני עמודים, שהם עמוד התורה ועמוד העבודה, ועכשיו אין לנו אלא את עמוד הגמילות חסדים, וזהו דתנן שם בסוף הפרק על שלשה דברים העולם קיים על האמת על הדין ועל השלום, פירוש עכשיו אחר החורבן שאין כאן אלא עמוד גמילות חסדים, הוא עומד על שלוש אלו⁶, וגלות התורה היינו שאין לנו עמוד שהתורה, וכמו שכתב האריז"ל בענין תיקון חצות, שצריך לבכות על זה שהתורה נמסרה לחיצונים, ואין לנו את התורה מצד הפנימיות שבה,

(6) ועי' ב"י חו"מ (ס' א'), שהם פרטים של גמ"ח.

ועל זה אנו מתפללים תמיד שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך⁷).

(וממשיך שם הרמח"ל) והנה כמו שכשכלתה פרה אחת, היה צריך לעשות אחרת, כך תיקון אחד מתקיים עד זמן שמתקיים, אבל בהתגבר הקטרוגים חס ושלום, צריך תיקון אחר, (פירוש ולכן מובן למה גזירה זו חוזרת על עצמה כל תקופה ותקופה, מפני שעדיין לא תיקנו את שורש הענין עצמו).

(ועכשיו מוסיף ומבאר מהו התיקון ביסודו, שדבר כזה לא יקרה כלל) והאמת כי הגדר לזה הוא שיהיו ישראל ממיתים עצמם על דברי תורה, ולכן נאמר (דייקא בפרשה זו) **זאת התורה אדם כי ימות באהל**, כמו שדרשו ז"ל (שאינן דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה), ועל כן הושם זה הפסוק לידרש כן בפרשה זאת ולא בפרשה אחרת, (פירוש שכאן מבואר התיקון לגזירת אורייתא, ובביאור הדבר נראה דכאן כתיב **זאת התורה**, ולא כתיב זאת 'חוקת' התורה, שחוקת פירושה גזירה, וכאן מבואר שאין כלל מקום לגזירה, מפני שאדם **כי ימות באהל**, מכיון שממית עצמו עליה, זה הלכתחילה ולא הבדיעבד, ודו"ק).

(וממשיך ומבאר ענין התיקון) ועתה אמת הוא ודאי, שקטרוג גדול נתעורר על ישראל, והיתה צריכה התורה לימסר על ישראל חס וחלילה אפילו לשריפה לא תעלה ולא תבוא, ובוזה לא אוכל לגלות הרבה כי לא עתה התחיל, והיה לו זמן, וזה אמת, כי התורה מראה עצמה כאלו נמסרת לזרים, ושם נאמר **צור תעודה חתום תורה בלמדי**, כי אדרבא מסתלקת מידם, וניתנת תחת שמירה עליונה של גיבורים מגבורי ישראל, ולכן **והיכיתי לה המסתר פניו** וכו', כי על כל פנים אי אפשר לימלט מהסתר פנים, אך יש תקוה, כי לא ניתנה ביד טמאים, והדברים עתיקים.

(7) ועי' מש"כ (בקונ' חו"ב על ל"ג בעומר) מהגר"א, שרשב"י החזיר עמוד התורה, עיי"ש.

פרפראות/המשך

מה שדעתנו נוטה, ע"כ, ומבואר שבמקום שיש שתי דעות יכול הדיין להכריע מה שהוא רוצה.

ועיין מה שהקשה בכנסת הגדולה שם (סעיף ח'), ממה שכתב הרא"ש בענין טועה בדבר משנה, והובא דבריו בטור חושן משפט (סימן כ"ה), וזה לשון הטור, ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב, ודאי מי שטועה בדברי הגאונים שלא שמע דבריהם וכשאמרו לו פסק הגאונים ישר בעיניו, טועה בדבר משנה הוא וכו' אבל אם לא ישרו בעיניו, ומביא ראיה לדבריו המקובלת לאנשי דורו, יפתח בדורו כשמואל בדורו, ואין לך אלא כל שופט ושופט אשר יהיה בימים ההם, ויכול לסתור דבריהם, כי כל הדברים שאינם מבוארים בתלמוד שסדרו רבינא ורב אשי, יכול לסתור ולבנות אפילו לחלוק על דברי הגאונים, והיכא שנחלקו שני גדולים בפסק הלכה, לא יאמר הדיין אפסוק כאיזה מהם שארצה, ואם עשה כן זהו דין שקר, אלא אם הוא חכם גדול וגמיר וסביר ויודע להכריע כדברי האחד בראיות ברורות ונכוחות, הרשות בידו, דאפילו אם פסק גדול אחד, יכול החכם לסתור דבריו בראיות ברורות ולחלוק עליו, כאשר כתבתי למעלה, וכל שכן אם יש סיוע מאחד מהמחברים החולקים עליו, ואם לאו בר הכי הוא לא יוציא ממון מספק, דכל היכא דאיכא ספיקא דדינא אין מוציאין הממון מיד המוחזק וכו', ע"כ לשון הטור, ולכאורה מה שכתב שאם לאו בר הכי לא יוציא ממון מספק, דכל היכא דאיכא ספיקא דדינא אין מוציאין מיד המוחזק, סותר לדברי הנימוקי יוסף הנזכרים לעיל שכתב דהיכא דלא אשכחן סוגיא דעלמא יש לדיין לדון על

גזרה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה, ע"כ, והיינו שמה שכתב כאן שזה חוקה, הוא לפי שאי אפשר לדעת טעמה, ואם אין יודעים הטעם של המצוה, אז עושים מצוה זו מצד שהיא חוק, אפילו אם אינם מבינים.

איתא במדרש כאן, וזה לשונו, **זאת חקת התורה** וגו', רבי יצחק פתח, **כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני**, אמר שלמה, על כל התורה כולה עמדת, ועל פרשה זו של פרה, כיון שהייתי מגיע בה הייתי דורש בה חוקר בה ושואל בה **אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני**, עד כאן. ומשמע שבתחלה ניסה שלמה להבין פרשה זו של פרה, אך בסוף ראה שלא היה יכול לעמוד על זה, ועל זה אמר **אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני**, ולכאורה צריך ביאור, אמאי בכלל ניסה להבין פרשה זו, הלא כתוב שהיא חוקה ואי אפשר לעמוד על טעמה.

ונראה לבאר על פי מה ששמעתי שיש מדרש פליאה, (שהביאו בשם החתם סופר), שמביא מדרש שאמר, וזה לשונו, **אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני**, שהיא רחוקה ממני, ע"כ.

וצריך ביאור כוונת המדרש, וכי מה השייכות מפני שהיא רחוקה ממני, שעל זה אמר שלמה אמרתי אחכמה.

והנראה בזה, דעיין מה שכתב הבית יוסף חושן משפט (סוף סימן י"ח), וזה לשונו, כתוב בנימוקי יוסף בריש פרק המוכר את הבית, כתב ה"ר יונה בשם רבינו יצחק, היכא דלא אשכחן סוגיא דעלמא דמכרעא כחז, יש לדיין לדון כפי

הפסק כלל, וכמו שהוא עצמו תיקן אז, עיין שם).

והנה דברים נוראים אלו, אף שנכתבו בזמן הרמח"ל, הם שייכים גם לגזירת שריפת התלמוד שהיה בשנת חמשת אלפים וארבע, והשתא מובן שפיר אמאי תיקנו הצום דוקא ליום שישי פרשת חוקת, דעיקר הסיבה של שריפת התלמוד נרמז **בזאת חקת התורה** - דא גזירת אורייתא, והעיקר שמרומז כאן גם התיקון שזוה על ידי **זאת התורה אדם כי ימות באהל**⁹.

ומבואר שגזירת אורייתא הוא שיש חס וחלילה גזירה על התורה לשרף, והוא כדי להציל את ישראל, ובזה יש לבאר מה שכתב הבעל הטורים בענין סמיכות הפרשיות **ולא תמותו**, איך עם ישראל יהיו ניצולים ממות, על ידי דא גזירת אורייתא רחמנא ליצלן, אכן גם התיקון מרומז כאן, על ידי **שעץ חיים היא למחזיקים בה**, כנזכר, שלא יגיעו למצב כזה כלל, וזה על ידי **שאדם כי ימות באהל**, כנזכר, ודו"ק.

9) והנה אם מצינו שענין זה הובא להלכה, כנראה שבעצם גם בימינו יש בחינת שריפת התורה, שלא יעלה ולא יבוא, והמבין יבין, והוא רחום יכפר עון וגו'.

ואנן בדין עכ"פ נעסוק בהתיקון, ע"י שנקיים מה שכתוב **זאת התורה אדם כי ימות באהל**, ונזכה לגאולה קרובה ושיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקינו בתורתך אכ"ר.

(פירוש, שאף שנראה כאילו שהתורה נשרפה, אין זה כך, אלא שבעצם התורה מסתלקת - בבחינת אותיות פורחות באויר, ומבאר שזה מה שכתוב בנבואת ישעיהו (ח') **צור תעודה**, שהתורה שהיא העדות, קשורה ואינם יכולים ליגע בה, ועדיין היא קיימת, **חנות תורה בלמדי**, שזה שמור וחתום עבור התלמידים שיבואו ללמוד, ואף שיש כאן הסתר פנים, מכל מקום **וחיכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב וקויתי לו**, וזה משום שיש הבטחה ממנו יתברך שלא תשכח מפי זרעו, והתורה תתקיים על ידי **אנכי והילדים אשר נתן לי ה'** (פירוש רש"י שהם התלמידים החביבים עלי כבנים), **יהיו לאותות ולמופתים בישראל**, (פירוש רש"י שתתקיים תורה בישראל על ידם), הרי שיש לנו תקווה שעדיין התורה שייכת לנו⁸).

(ומסיים הרמח"ל שם) ואת הכל תהילה לא'ל הראנו אלקינו, ולא אוכל להרחיב, והאמת כי במקומות האלה היו קטרוגי התורה יותר, כי יותר לא המיתו עצמם, והלכו אחרי הנאות העולם, כי כן בכל איטליא, וכו', ע"כ דברי הרמח"ל.

(ועיין שם עוד מה שכתב שהתיקון הוא על ידי שיהא לימוד התורה בלי

8) והנה יש לפרש כע"ז כל הנבואה המבוארת שם, מקאפיתל ח' (ה'), עד קאפיתל ט' (ז'), ואכמ"ל.

פרפראות/המשך

על מעשה העגל, וכדאמרין במדרש משל לבן השפחה שטינף פלטירין של מלך, אומר המלך תבא אמו וכו', ע"כ.

וצריך ביאור איזה מידה מיוחדת מצינו במרים שעל ידי זה יכופר דווקא חטא העגל.

והנה עיין בסמוך שמיד אחר מיתת מרים כתיב **ולא היה מים לעדה** וגו', ועיין רש"י שם, וזה לשונו, **ולא היה מים לעדה**, מכאן שכל ארבעים שנה היה להם הבאר בזכות מרים, ע"כ.

והנה צריך ביאור איזה זכות הייתה לה למרים שבזכותה היה להם הבאר². והנראה בזה הוא, דהנה מים מורים על מידת הזריזות, שזה טבע המים שיוורדים מה, ומצינו שמרים הייתה לה מידת הזריזות, וכמו שכתב רש"י בפרשת שמות, וזה לשונו, **ותלך העלמה**, הלכה בזריזות ועלמות, כעלם, ע"כ, והיינו דאף על גב דטבען של נשים שעצלניות הן, וכדאיתא בירושלמי, הובא בתוספות פסחים (ד'), מכל מקום התגברה על עצמה והלכה בזריזות, ובזכות זה שהלכה בזריזות זכתה, מידה כנגד מידה, שיבוא מים שהוא דבר שבא בזריזות, ודו"ק.

(ועיין מה שביאר המהר"ל בנצח ישראל (פרק נ"ד), הא שהבאר היה בזכות מרים, שהבאר מורה על השתוקקות התחתונים אל העליונים, שהבאר נובע מלמטה ללמעלה, עיין שם, ואם נדקדק נראה שזהו בעצם יסוד מידת הזריזות, שעל ידי ההשתוקקות התחתונים אל העליונים מגיע למידת הזריזות, ודו"ק.)

והנה מצינו לגבי חטא העגל, שהעונש עליו היה שמתו במגיפה, וכמו שכתוב **ויגף ה' את העם על אשר עשו את העגל** וגו'.

2) עיין מש"כ הכלי יקר פרשת בשלח (אהא דכתיב **ויבא עמלק**), וז"ל, ובהם החזיקו ג' הרועים משה ואהרן ומרים, אשר בזכותם נתן להם ה', מן, ובאר, וענני כבוד וכו', והבאר שהיתה מספקת להם כל צרכם, בזכות מרים שהיתה מספקת מזון לילדים, שנאמר ותחיין את הילדים וכו', ע"כ, ועוד ע"י בשפ"ח כאן, וז"ל, וי"ל בזכות שהמתנינה למשה על המים לראות מה יעשה לו כשהושלך בתיבה, לכך נעשה לה זכות זה של באר, דהיינו מים, שנתן הקב"ה מים לעדה בשבילה, ע"כ.

פי שיקול הדעת, (ולכאורה קשה על הבית יוסף איך מזכה שטרא לבי תרי שלא העיר בסימן כ"ה על דברי הרא"ש, ומשמע שפסק כמותו, ובסימן י"ח הביא דברי הנימוקי יוסף).

וכתב הכנסת הגדולה ליישב הסתירה, וזה לשונו, ואפשר דהרא"ש ז"ל מיירי כשהדיין ההוא הנה (יש) מקום אתו להכריע מדברי הגמרא והפוסקים, אלא שהדיין לאו בר הכי הוא, ורוצה לדון כסברת אחד מהם, אבל ר' יונה בשם רבינו יצחק מיירי בדין יודע ובקי וכבר חקר בגמרא ובפוסקים, ולא מצא הכרעה לצד זה יותר מלצד זה, אז יכול לדון כפי מה שדעתו נוטה, ע"כ¹, ומבואר שבמקום ספק אם למד הענין כפי יכולתו וחקר בדין, אז יכול לפסוק כפי מה שדעתו נוטה. ויש לומר שזה מה שאמר שלמה המלך, **אמרתי אחכמה**, והיינו שידרוש ויעיין בסוגיא כפי יכלתו, והיינו דווקא מפני שהיא רחוקה ממני ואינו יודע להכריע, שאז בלי לעיין בה אי אפשר להכריע כשום צד, אבל אם יעיין בה אז יוכל להכריע כנזכר, והיינו **אחכמה**, כל כמה שאוכל, והשתא מובן שפיר אמאי ניסה ללמוד פרשת פרה אף על פי שהיא חוקה, מכל מקום יהיה נפקא מינה אם יכול להכריע כשדעתו נוטה, ודו"ק.

1) וע"י קונטרס הספיקות (כלל ה' פ"ג), מש"כ לחלק דהר"י איירי בפלוגתא דתנאי ואמוראי, והרא"ש איירי במחלוקת בין הגאונים, שבזה חייב לטרוח ולחפש אחר ראיות, וכן מדיוק כ"א בלשונו, עיי"ש.

***

ותמת שם מרים ותקבר שם, (כ' א').

ועיין ברש"י, וזה לשונו, למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה, (שפרשה זו נכתבה מיד אחר פרשת פרה אדומה), לומר לך, מה קרבתו מכפרין, (ס"א, כמו שפרה אדומה מכפרת) אף מיתת צדיקים מכפרת, ע"כ.

והנה מצינו שפרה אדומה מכפרת על חטא העגל, וכמו שהביא רש"י לעיל מר' משה הדרשן, שתבוא אמה ותקנח צואת בנה, ולכאורה אם כן גם מיתת צדיקים (על כל פנים אלו שהם כמו מרים), גם כן יכפר על חטא העגל, וכן הוא להדיא בתוספות מועד קטן (כ"ח.), וזה לשונו, מה פרה אדומה מכפרת, פירוש

וענה לו עולא שבאותו זמן עדיין לא עברו את הירדן, עיין שם, ומבואר בגמרא ד"לב רגז" שייך רק בחוץ לארץ ולא בארץ ישראל.
 אם כן יש לומר אם מצינו שמשא כעס, והרי מידה זו אינה שייכת אלא בחוץ לארץ ולא בארץ ישראל, ומשום הכי הכי לא זכה משה ליכנס לארץ ישראל.
 ובטעם הדבר אמאי אינו שייך לב רגז אלא בחוץ לארץ, נראה, דהנה איתא בנדרים שם, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו, וביאור הדבר אמאי קאמרי כל מיני גיהנם⁹ נראה, דהנה איתא בשבת (ק"ה:), משום ר' יוחנן בן נורי, המקרע בגדיו בחמתו, והמסבר כליו בחמתו, והמפזר מעותיו בחמתו, יהא בעיניך כעובד עבודה זרה, שכן אומנתו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה, והולך ועובד, ע"כ, אם כן יוצא שכל הכועס סופו שיבוא לעבור על כל מיני העבירות.

והנה עיין בעירובין (י"ט), שיש שבעה שמות לגיהנום, ולכאורה היינו דיש שבעה מיני גיהנום, ולכאורה כעין זה מצינו בסוכה (נ"ב.), דיש לו ליצר הרע שבעה שמות, והיינו שיש שבעה מיני עבירות, ולכל עבירה יש לה הגיהנום שלה, ודו"ק.

ואם כן במי שכועס, שהיצר הרע שולט עליו עד כדי כך שאמרו שבסוף יעבור כל מיני העבירות, פירוש שכל השבעה מיני יצר הרע יתגברו עליו, וממילא גם ישלטו בו כל השבעה מיני גיהנום, שהם כנגד השבעה שמות כזכר, ושפיר אמרו כל הכועס כל מיני גיהנום דייקא שולטים בו, ודו"ק.

ונראה לבאר מה שדרשו שאין מדת הכעס ראוי להיות בארץ ישראל, דעל ארץ ישראל כתיב **ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה** וגו', וזה ההיפך של העבודה זרה וממילא לא שייך שם כעס שהוא כעובד עבודה זרה, ודו"ק.

והנה היכא שיש מגיפה מצינו שהכפרה בא על ידי מדת הזריזות, עיין מה שכתב הגר"א באדרת אליהו בפרשת קורח, אהא דכתיב **ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה וכו' והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם** וגו', וזה לשונו, **ויקח אהרן כו' וירץ**, כי המגפה מרגלין תא הרצים דאקדימו לכן נגדן **וירץ אהרן** לאבאשא לון, (פירוש דאיתא בזוהר פרשת פקודי (ר"נ), דיש מקום הנקרא תא הרצים, שיש שם רצים שמוכנים לרוץ ולנקום באויבי ישראל, והם כנגד רצים אחרים שרצים להרע לישראל, וזה סוד הא דכתיב **והרצים יצאו חופים** שתלוי איזה רצים יגיעו קודם וכו', ועל זה כתב הגר"א שהמגיפה באה כשאלו הרצים באים להרע לישראל, על כן **וירץ אהרן** כנגדם), 'והוא באתב"ש **וירץ**', (פירוש שאותיות מ'ג'פ'ה', בא"ת ב"ש הם אותיות (ל'ר'ו'צ') **וירץ**, שעל ידי **וירץ אהרן** ביטל המגפ"ה של הנך רצים), ע"כ. (ואפשר שזה מה שאמר לו משה **והולך מהרה**, ודו"ק).

הרי, שעל ידי הזריזות של **וירץ** מבטלים המגיפה שנגרם על ידי החטא, (ואף על גב שזה היה במגיפה של חטא קורח, מכל מקום בכל מגיפה יש גם כן מחטא העגל, וכדכתיב **וביום פקדי ופקדת**).

ולפי זה מבואר שפיר אמאי מיתת מירם מכפרת על חטא העגל, שמידת מרים הייתה הזריזות, ומידת הזריזות היא המבטלת את המגיפה שבא משום חטא העגל, ודו"ק.

ולפי זה נראה להוסיף ולבאר מה שדרשו חז"ל מהפסוק כאן (ונפסק להלכה בשולחן ערוך יורה דעה סימן שנ"ה), הא דאיתא במועד קטן (כ"ח.), שר' אלעזר אמר שאין מניחים ברחוב את המיטיה אפילו של שאר נשים, דכתיב **ותמת שם מרים ותקבר שם**, סמוך למיתה קבורה, עיין שם, והיינו שדייקא ממתת מרים לומדים שצריך לזרז קבורת הנשים מיד, ונראה שזה מפני שאצלה מצינו מידת הזריזות, וממילא ממנה ילפינן מידת הזריזות להיקבר מיד, ודו"ק.

***

המה מי מריבה וגו' (כ' י"ג).

הנה בטעם חטא מי מריבה, ולמה נענש משה, נאמרו בזה כמה וכמה טעמים, ועיין באור החיים כאן שהביא בזה עשרה טעמים.

והנה עיין מה שכתב שם בטעם השישי, לפי הרמב"ם, שמשא נענש מפני שכעס, וזה לשונו, הר"מ (בשמונה פרקים), פירש כי הקפיד ה' עליו על אשר נתרגז על העדה, ומסיבה זו חשבו כי גם ה' בכעס עמהם, (פירוש, וזה החילול השם), אשר לא כן היה, ע"כ.

וצריך ביאור איזה מידה כנגד מידה יש בזה העונש שלא יכנס לארץ ישראל, ונראה דהנה עיין נדרים (כ"ב.), בהך עובדא דעולא כשעלה לארץ ישראל וראה שאחד הרג את חבריו, וכשסיפר הדברים לפני ר' יוחנן היה מתמיה איך הגיע לאותו יהודי מידת הכעס שעל ידה יכול לבוא להרוג את חבריו, הרי כתיב **ונתן לך שם לב רגז**, פירוש רק שם בבבל יש מדת הכעס והרי כבר באו לארץ ישראל,

3 (ועי' ברין שם מה שפי'.

בס"ד

ודאה בנים לבניך שלום על ישראל

ברכת מזל טוב מעומקא דליבא

להאי גברא יקירא, האברך המופלא בכל מדה נכונה, יגע ועמל בתורה, חוט של חסד משוך על פניו, טוב ומיטיב עם הבריות, אוד כגבר חלציו לכונן ולייסד את כולל הערב, ולא נח ולא שקט על שמריו, לבל יחסר המזג, למען יתעלו ויתעסקו במילי דברכות,

מזכה הרבים בדברי תורה פנינים יקרים מדי שבת בשבתו

בחידושי "למען שמו" המופצים ברחבי תבל,

ה"ה האברך החשוב עוז ומגדול

ראש הכולל

הרה"ג משה שלמה דוטנברג שליט"א

ולאביו הדגול ובני ביתו העומדים לצידו לתמוך ולסעד

לדגל השמחה השרויה במעונם בהולדת בנם/נכדם למזל טוב,

יתן ה' ויזכו ולהכניסו בביתו של אברהם אבינו בעתו ובזמנו ולרוות רוב נחת דקדושה ממנו ושאר יוצ"ה, אך טוב וחסד ירדפום כל הימים בשלווה ובטח.

המאחלים ברב כבוד

אברכי כולל זכרון משה מתים' הלוי

השתתפות בהוצאות הדפסת העלון נתנדב ע"י ידידנו

הרב משה שלמה דוטנברג ומשפחתו שיחי'

לדגל השמחה במעונם

עם לידת בנם בשטו"מ

יה"ר שיזכו לרוות רוב נחת ושמחה

ולהכניסו בביתו של אברהם אבינו בעתו ובזמנו

מזל טוב.

השלום זכר יתקיים בביתו רח' עז"ת 25 ירושלים.